Söz Varlığı, Açık ve Örtük İfade

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Gerçek anlam:** Kelimenin akla gelen ilk anlamıdır: "**soğuk** su". **Mecaz anlam:** Kelimenin gerçek anlamından uzaklaşıp kazandığı yeni anlamdır: "bana **soğuk** davrandı".
- **Terim:** Bir bilim, sanat, spor ya da meslek alanına ait özel anlamlı kelimedir: açı, kesir, hücre, nota, penaltı.
- **Deyim:** Genellikle mecaz anlamlı, kalıplaşmış söz öbeğidir: göz atmak, eli açık, ağzı kulaklarına varmak. **Atasözü:** Uzun deneyimlere dayanan, öğüt veren kalıplaşmış sözdür: "Damlaya damlaya göl olur."
- **Kalıp ifadeler:** Belirli durumlarda kullanılan hazır sözlerdir: Kolay gelsin, Geçmiş olsun, Ellerine sağlık, Hoş bulduk, Güle güle kullan.
- **Açık ifade:** Düşünce doğrudan ve anlaşılır biçimde söylenir: "Lütfen pencereyi kapat." **Örtük ifade:** Düşünce dolaylı yoldan sezdirilir: "Burası amma da soğuk oldu!"
- Örtük iletiler çoğu zaman **mecazlar, deyimler, atasözleri ve söz sanatlarıyla** desteklenir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Kalın yazılmış kelimeler gerçek (**G**) anlamda mı, mecaz (**M**) anlamda mı kullanılmıştır?

(…) Annem **tatlı** bir kek yaptı.
(…) Öğretmenimizin çok **tatlı** bir dili var.
(…) Buzdolabından **soğuk** bir su aldım.
(…) Bugün bana çok **soğuk** davrandı.

2 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalın kelime **terim** anlamıyla kullanılmıştır?

A) Hayatımda yeni bir **sayfa** açtım.
B) Üçgenin iç **açılarının** toplamı 180 derecedir.
C) Bu konuya farklı bir **açıdan** bakmalıyız.
D) Kardeşim çok **tatlı** konuşuyor.

3 Durumları uygun kalıp ifadelerle eşleştiriniz.

1) Hastalanan bir arkadaşımızı ziyaret ederken
2) Çalışan birinin yanından geçerken
3) Yemek yapan birine teşekkür ederken
4) "Hoş geldin!" diyen birine karşılık verirken

a) Hoş bulduk b) Geçmiş olsun c) Kolay gelsin ç) Ellerine sağlık

4 Deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

1) göz atmak 2) eli açık olmak 3) dili tutulmak 4) kulak asmamak

a) Heyecandan ya da şaşkınlıktan konuşamamak

b) Önemsememek, dinlememek

c) Kısaca bakmak, gözden geçirmek

ç) Cömert olmak

5 Aşağıdaki sözleri **deyim** (D) ya da **atasözü** (A) olarak sınıflandırınız.

(…) Damlaya damlaya göl olur.

(…) etekleri zil çalmak

(…) Sakla samanı, gelir zamanı.

(…) pire için yorgan yakmak

6 "Bir elin nesi var, iki elin sesi var." atasözünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişi her işi tek başına yapabilir.

B) Çok konuşan kişi az iş yapar.

C) İşler birlikte çalışıldığında daha kolay başarılır.

D) Emek vermeden kazanç elde edilemez.

7 Boşlukları doldurunuz.

Düşüncenin doğrudan söylendiği ifadelere **..... ifade**, düşüncenin dolaylı yoldan sezdirildiği ifadelere **..... ifade** denir.

8 Aşağıdaki cümlelerde düşüncenin **açık** mı yoksa **örtük** mü ifade edildiğini yazınız.

a) Lütfen kapıyı kapatır mısın?

b) Kapı açık kalınca oda buz gibi oluyor.

c) Yarın saat dokuzda okulda olmalısın.

9 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **mecaz anlamlı** kelime yoktur?

A) Bu haber hepimizi çok sarstı.

B) Ağır sözleri kalbimi kırdı.

C) Masanın üstündeki vazo yere düştü.

D) Tatlı bir hayale daldı.

10 "Konser salonu o kadar kalabalıktı ki boş tek bir yer bile yoktu."
Bu durumu anlatan bir deyim yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Paragraftaki **dört deyimi** ve **atasözünü** bulup yazınız.

> Zeynep bilim şenliği için haftalardır ter döküyordu. Deney düzeneği son gün bozulunca neredeyse pes edecekti. Ama arkadaşları ona el uzattı ve düzeneği birlikte onardılar. Şenlik günü jüri projeyi beğenince Zeynep'in yüzü güldü. Babası gülümseyerek "Emek olmadan yemek olmaz." dedi.

12 Yukarıdaki paragrafta babanın söylediği atasözünün anlamı nedir? Bu atasözü Zeynep'in yaşadıklarıyla nasıl ilişkilidir?

13 Anne, odaya girince şöyle der: "Odanı toplamayı unutmuşsun galiba, yerde adım atacak yer kalmamış!"
Annenin **örtük** olarak söylemek istediği nedir?

14 "Televizyonun sesini kıs." açık ifadesini **örtük** bir ifadeye dönüştürünüz.

15 Terimleri ait oldukları alanlarla eşleştiriniz.
1) ofsayt 2) nota 3) kesir 4) fotosentez
a) Müzik b) Matematik c) Spor ç) Fen bilimleri

16 Aşağıdakilerin hangisinde kalıp ifade **yanlış** kullanılmıştır?

A) Yeni evlerine taşınan komşumuza "Güle güle oturun." dedik.
B) Hastaneden çıkan dedeme "Geçmiş olsun." dedim.
C) Yemek yapan anneme "Ellerine sağlık." dedim.
D) Sınava girecek arkadaşıma "Afiyet olsun." dedim.

17 "Ağır" kelimesini önce **gerçek**, sonra **mecaz** anlamıyla birer cümlede kullanınız.

18 "Kardeşim yeni bisikletini görünce **ağzı kulaklarına vardı**."
Cümledeki deyimin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çok sevinmek B) Çok şaşırmak C) Çok korkmak D) Çok konuşmak

19 "Ali, harçlığının bir kısmını her hafta kumbarasına attı ve yıl sonunda istediği kitap setini aldı."
Bu durumu en iyi anlatan atasözü hangisidir?

A) Damlaya damlaya göl olur.
B) Bugünün işini yarına bırakma.
C) Söz gümüşse sükût altındır.
D) Üzüm üzüme baka baka kararır.

20 Bir parktaki tabelada "Çiçekler de sizin gibi nefes alır." yazmaktadır.
Tabelada verilmek istenen **örtük** ileti nedir? Bu iletiyi açık bir ifadeyle yazınız.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Diyaloğu okuyunuz. Can'ın konuşmasındaki deyimi bulunuz ve anlamını yazınız.

> **Ece:** Yarınki sunum için hazır mısın?
> **Can:** Hazırım hazır olmasına da slaytlar hâlâ yarım. Bu gece gözüme uyku girmez herhâlde.
> **Ece:** Ben kendi bölümümü bitirdim. Bir elin nesi var, iki elin sesi var, değil mi?
> **Can:** Sen gerçek bir dostsun!
> **Ece:** O zaman akşam kütüphanede buluşalım. Yalnız bu sefer beni yine saatlerce bekletme!

22 Yukarıdaki diyalogda Ece'nin atasözü kullanarak **örtük** biçimde söylemek istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Can'a yardım etmeye hazır olduğunu
B) Sunumdan vazgeçmek istediğini
C) Kendi bölümünü henüz bitirmediğini
D) Kütüphaneye gitmek istemediğini

23 Yukarıdaki diyalogda Ece'nin son cümlesinden Can hakkında hangi çıkarım yapılabilir? Hangi kelime bu çıkarımı destekler?

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalın kelime **spor terimi** olarak kullanılmıştır?

A) Çocuklar kumsalda kumdan bir **kale** yaptı.
B) Top direğe çarpıp **kaleye** girdi.
C) Tarihî **kale** yeniden onarıldı.
D) Ailesi onun için sağlam bir **kale** gibiydi.

25 Paragrafta aşağıdaki söz varlığı unsurlarından hangisi **kullanılmamıştır**?

> Mahallemizin bakkalı Hasan Amca'nın eli çok açıktır. Dükkânına gelen her çocuğa "Hoş geldin!" der, cebine bir şeker sıkıştırır. "Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım." sözünü dilinden düşürmez. Onun dükkânı sanki mahallenin kalbidir.

A) Deyim
B) Atasözü
C) Kalıp ifade
D) Terim

26 Arkadaşınız bugün bitirmesi gereken ödevini yarına bırakmak istiyor. Ona düşüncenizi bir **atasözü** kullanarak örtük biçimde söyleyiniz.

27 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde düşünce **açık** bir biçimde ifade edilmiştir?

A) Bu odada adım atacak yer kalmamış.
B) Saat gece yarısını geçti, yarın okul var.
C) Lütfen oyuncaklarını kutuya kaldır.
D) Çiçekler susuzluktan boynunu büktü.

28 Tabloda kalın kelimelerin **gerçek**, **mecaz** ya da **terim** anlamından hangisiyle kullanıldığını yazınız.

Cümle	Anlam
Dağın **zirvesine** üç saatte ulaştık.	
Genç sporcu başarının **zirvesine** ulaştı.	
Bir kesrin **paydası** sıfır olamaz.	
Kırık kalbini onarmak kolay değil.	

29 Aşağıdaki durumlarda kullanılabilecek birer **kalıp ifade** yazınız.

a) Doğum günü kutlanan bir arkadaşa

b) Uzun bir yolculuğa çıkan birine

c) Yeni bir işe başlayan birine

30 Bir afişte "Damlayan musluk, geleceğimizi damla damla eritir." yazmaktadır. Bu afişin **açık** iletisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Musluklar sık sık değiştirilmelidir.

B) Gelecekte musluklar daha pahalı olacaktır.

C) Su faturaları her yıl artmaktadır.

D) Suyu boşa harcamamak için muslukları sıkıca kapatmalıyız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!

Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**